

Introducció

Anatomia d'una baralla

En arribar a casa, la Liz troba el seu marit mirant un partit de futbol americà a l'estudi, amb la filla petita jugant als seus peus. La Liz endevina que l'Ella ha estat jugant unes quantes hores al parc per l'olor de suat que li dóna la benvinguda en inclinar-se cap a ella per fer-li un petó. «T'ho has passat bé avui al parc, preciosa? T'has divertit al tobogan?»

La casa està feta un desastre, i al cap d'una hora han de ser a casa dels pares d'en Tim amb unes galetes que encara no estan fetes. La Liz marca el número d'una companya de feina mentre treu els ingredients de la nevera. Amb el telèfon entre l'espatlla i l'orella, s'assabenta que un correu electrònic amb informació important per a la reunió de l'endemà encara no ha arribat. Comunica una modificació de la seva propera presentació mentre afegeix uns bocins de xocolata a la massa batuda.

Després de ficar les galetes al forn, la Liz va cap a l'habitació, despullant-se sobre la marxa. Crida a en Tim girant el cap: «Que deixaràs l'Ella a punt per marxar? He tret el vestit i les sabates de l'armari.»

Quan la Liz apareix, troba en Tim passejant-se impacientment a la porta. Quan s'inclina per arreglar el vestit a l'Ella veu que hi ha una cosa enganxosa als cabells de la seva filla. «L'has rentada, oi?», li pregunta. «Sí», diu en Tim, irritat. «Fem tard. Anem.»

Però quan arriben a casa dels sogres i la Liz s'inclina i estira els braços per treure l'Ella de la cadireta del cotxe, ensuma una bafarada de la mateixa olor de suat, com de coure. En examinar-la, les mans molsudes de l'Ella, que engrapen uns cereals, estan negres de brutícia.

«Té les mans brutes, Tim!», xiuxiueja la Liz.

«Ja les hi rentaré quan entrem», diu, atordit pel to de veu d'ella. La Liz nota com la seva irritació creixent es desborda i es converteix en ràbia. «Aquesta no és la qüestió, Tim. Com és que no has vist que anava tan bruta quan l'estaves canviant? Mira-li la cara! Li calia un bany. Això vol dir que ha estat menjant terra tota l'estona, cosa absolutament fastigosa, per no dir perillosa. Però què et passa?»

En Tim fa mitja volta ràpidament, serra les dents i entra a la casa amb aire tibet. La canalla en menja, de terra; l'Ella sobreviurà. La Liz el segueix, però el seu devesall de retrets no arrenca cap resposta del seu marit, que fa una cara impassible.

Un cop units a la festa, en Tim recupera la serenitat, però es troba que la seva dona no respon als seus intents de conversa. Amb més desconcert que empatia, en Tim entaula una conversa acalorada i detallada amb el seu oncle sobre la roda de premsa presidencial del dia; al cap d'una estona, la discussió política ha esborrat completament del seu cap el problema que ha tingut amb la Liz.

La germana d'en Tim, en canvi, fa una ullada a la cara encesa i les pupil·les dilatades de la Liz i se l'emporta cap a la cuina per fer-li una abraçada i xerrar una estona. «No m'ho puc creure!», etziba la Liz, furiosa. «Semblava sortida d'*Oliver Twist!* Què s'ha cregut, posar-li un vestit de festa sense ni tan sols molestar-se a rentar-li la cara i les mans amb una tovallola humida!»

El cas contra en Tim comença a créixer. «Els nivells de plom del sòl del nostre barri són astronòmics! Com si no ens haguéssim espantat prou després de les reformes, quan els primers tests van donar un percentatge alt de plom. Que potser vol provocar-li danys al cervell?»

I continua creixent. «Li he demanat que li posés el vestit. Li he preguntat si l'havia rentada. Fins a quin punt he d'especificar les coses, jo? Quan la deixi amb ell, li hauré de recordar que *no* la fiqui al forn, també?»

La Liz es va escalfant de mica en mica durant la resta de la nit. No para de donar voltes a la discussió durant el viatge de tornada a casa. Incapaç de dormir, revisa les notes per a la presentació de l'endemà, sense deixar d'analitzar la discussió.

L'endemà al matí, la Liz refusa amb menyspreu la invitació d'en Tim per fer l'amor i seu a taula a l'hora d'esmorzar decidida a trobar alguna mena de resolució. Com és habitual, en Tim rebutja qualsevol intent de tenir una xerrada seriosa sobre la discussió o sobre el que significa per a la seva relació. «No li importo», pensa trista la Liz. «Tant li fa que sigui infeliç.»

De fet, en Tim ni tan sols sap per què està empipada la Liz. «Com és», es pregunta per enèsima vegada, «que qualsevol cosa insignificant s'ha de convertir en el gran drama? Per què ha de fer una muntanya de qualsevol cosa? I com és que, quan ja ha passat, ha de seguir donant-hi voltes?»

El cervell específic de cada sexe: la importància que té en les relacions humanes

A simple vista, la disputa de la Liz amb en Tim és una renyina de matrimoni ben corrent i trivial. Però si ens hi fixem bé, exemplifica a la perfecció el que tan sovint va malament entre els homes i les dones, i el perquè.

Som diferents!

La Liz i en Tim no tenen un matrimoni problemàtic, però quan es barallen d'aquesta manera, se senten completament distanciats l'un de l'altre. «No puc entendre com pot ser que vegem les

mateixes coses de maneres tan diferents. És com si ell fos d'una espècie completament diferent», diu ella. En Tim no és un extra-terrestre; senzillament, ells dos són *diferents*. El nostre error, tant si som home com si som dona, és voler —insistir, desitjar, exigir— que siguem iguals. Però la simple, irrefutable i fabulosa realitat és que *no ho som*.

Tothom qui hagi observat els animals ni que sigui per casualitat sap que les diferències entre mascles i femelles són enormes i innegables. El meu gos és més gros, més fort i molt més actiu que la seva germana. Mentre la gossa es passa hores en silenci cargolada al voltant dels meus peus i s'amaga si sap que a fora fa fred o plou, el gos mascle ronda per casa buscant una joguina que li agradi, mossega la cama de la seva germana per animar-la a aixecar-se i jugar amb ell, i li encanta sortir a fer passejades i plantar cara a tots els coloms que troba al seu pas.

Per què són diferents? Durant la darrera dècada, l'interès per explorar la naturalesa i la importància real de les diferències entre homes i dones ha anat en augment. La nova ciència de la medicina de gènere està proporcionant una apreciació extraordinària de com el nostre sexe biològic modifica la nostra manera d'actuar en el món, i fins i tot la nostra manera de patir les malalties. Som diferents, immensament diferents, en *cada sistema del cos*, des de la pell que ens recobreix, passant pel cor que ens batega al pit, fins als budells que processen el menjar que ens fem a la boca.

*Els homes i les dones pensen de maneres diferents,
enfoquen els problemes de maneres diferents,
recalquen la importància de les coses de maneres diferents,
i experimenten el món que els envolta
per mitjà de filtres completament diferents.*

Aquesta afirmació no podria ser més certa pel que fa al cervell, l'òrgan d'un quilo i quatre-cents grams que conté tot allò que ens fa humans: les nostres passions, les nostres idees, la nos-

tra apreciació del món, les nostres vides intel·lectuals i emocionals senceres.

Des que som a l'úter, i durant la resta de la nostra vida, rebem informació en cervells específics de cada gènere, significativament diferents pel que fa a l'anatomia, la composició química, la irrigació sanguínia i el metabolisme. Els sistemes mateixos que fem servir per fabricar idees i emocions, per crear records, per conceptualitzar i interioritzar les nostres experiències i per solucionar problemes són diferents.

Com és que no ho sabíem abans, això? Doncs perquè els científics no han estudiat les dones; només han estudiat els homes. Ha estat només a partir de la insistència per part de les mateixes dones que s'ha permès als investigadors observar-les directament (i, de fet, se'ls ha encoratjat perquè ho fessin). El resultat d'aquest nou pas de gegant en la recerca mèdica és que ara comptem amb la ciència per confirmar el que sabíem des del principi: els homes i les dones no són iguals.

Penso que les diferències que hi ha entre nosaltres proporcionen una pista clau per explicar el distanciament que de vegades té lloc entre homes i dones. M'agradaria ensenyar-vos el que vull dir, de manera que ara tornarem enrere i ens fixarem no pas en qui té raó i qui no, sinó en l'«anatomia» de la discussió que ha encetat aquest capítol.

Què passa *exactament* quan la Liz i en Tim es barallen?

Anatomia d'una discussió: l'autòpsia

Uns segons després d'haver arribat a casa, el cos de la Liz està a punt per a la batalla. Mentre processa cada nou element estressant —la casa desendregada, les galetes sense fer, el correu electrònic que no arriba— el seu cervell envia senyals perquè les hormones l'ajudin a afrontar l'estrès, la qual cosa li fa augmentar la pressió arterial i fa que el seu cor bategui al doble del ritme habitual. En les

dones, l'amígdala, la part del cervell que rep els elements estressants i hi reacciona, té connexions que s'estenen a altres parts del cervell que controlen la pressió arterial i el ritme cardíac. Els homes, en canvi, tenen una xarxa menys extensa; en Tim està absorbt en el partit, insensible a l'estrès.

Si fos per ell, i tenint en compte que van justos de temps, probablement diria que s'oblidessin de les galetes perquè segur que hi haurà prou menjar a la festa sense la seva aportació. Però la Liz allibera una hormona molt important anomenada oxitocina que fa que estableixi i conservi els lligams amb les altres persones, especialment amb les que la poden ajudar amb l'Ella, com ara els pares d'en Tim. Els nivells d'aquesta hormona són especialment alts quan les dones pateixen estrès, la qual cosa fa de l'oxitocina una eina de gènere poderosa que ajuda les dones a afrontar les dificultats reclutant altres persones. En aquest cas, l'hormona capacita la Liz per fer un esforç extra i fer una fornada de galetes per tal de facilitar la creació del vincle.

La Liz té més matèria grisa que en Tim a l'escorça frontal del cervell, la zona situada just darrere dels ulls. Aquesta zona és el centre executiu del cervell, el director que controla els nostres complexos comportaments. La Liz també té més connexions entre els dos hemisferis del cervell, cosa que explica com és que processa més d'un corrent d'informació diferent a la vegada: per exemple, modificar la presentació que farà a la reunió mentre segueix una recepta, o analitzar sense parar la discussió amb en Tim mentre repassa les seves notes. En Tim, en general, activa només una part del cervell a l'hora de processar informació. Això vol dir que s'ocupa d'una sola cosa a la vegada: ell identifica un problema, troba una solució i continua. Aquest és un dels motius pels quals no ha prestat més atenció a les necessitats de l'Ella: la seva resposta al «problema» —el fet que arribaran tard a la festa— és vestir la criatura tan de pressa com pot.

La Liz, naturalment, es concentra en un problema diferent: les mans brutes de l'Ella. El seu centre executiu, que és més gros,

identifica aquest fet com una amenaça. Envia un missatge a la part del cervell que ens ajuda a crear records de les nostres experiències i també a la part que emmagatzema els nostres records d'experiències amb càrrega emocional, com ara els resultats de l'anàlisi dels nivells de plom que li van fer a l'Ella, que va donar un tant per cent elevat, després de les reformes del pis.

En aquell moment en Tim també es va espantar per l'Ella, però l'experiència va ser *quantitativament més desagradable* per a la Liz que per a ell a causa de la biologia de cadascú. Les dones tenen uns nivells més alts d'estrògens que els homes, i aquesta hormona fa dues coses quan les dones pateixen una situació d'estrès. En primer lloc, prolonga la secreció de l'hormona de l'estrès, el cortisol, de manera que la dona se sent més estressada que l'home en la mateixa situació. Els estrògens també activen un camp molt més gran de neurones al cervell que en el cas dels homes; aquestes cèl·lules activades proporcionen a les dones la xarxa necessària per formar un record molt més detallat de la seqüència dels esdeveniments. Així doncs, els nivells d'hormones de la Liz garanteixen que tingui *un record molt més detallat i intens de l'esdeveniment que no pas en Tim*. Aquesta adaptació evolutiva li permet cuidar bé l'Ella recordant situacions perilloses per tal de poder-les evitar més endavant.

Podem veure les diferències entre la Liz i en Tim per la manera com es barallen. L'hemisferi esquerre del cervell de la Liz, el que conté la nostra capacitat de processar el llenguatge, té més matèria grisa que l'hemisferi esquerre del cervell d'en Tim, i la Liz fa servir tots dos hemisferis per al discurs, mentre que en Tim només en fa servir un. Aquests factors expliquen les abundants i fluides acusacions de la Liz i el corresponent refugi d'en Tim en el silenci. També veiem aquestes habilitats verbals en acció en les preguntes retòriques que fa la Liz a l'Ella sobre com ha passat el dia al parc. Estimular l'Ella, que es troba en l'etapa preverbal, perquè aprengui a articular el llenguatge és la «tasca» biològica de la Liz.

Aquesta millor capacitat de comunicació també explica per què la germana d'en Tim és capaç de copsar l'angoixa de la Liz de seguida. Les dones han de saber llegir millor que els homes el llenguatge subtil i ple de matisos de l'expressió humana per poder determinar millor les necessitats de les seves criatures, mancades de parla i altament dependents. I, tal com veurem, el vincle que s'estableix entre les dues dones és un bon exemple d'un patró de comportament femení destinat a afrontar l'estrès; serveix com una forma d'autoprotecció millor que la reacció de «lluitar o fugir» pròpia de l'home.

Podria continuar donant arguments durant una bona estona, però ja heu vist com n'és de complicat en realitat un simple conflicte domèstic tan habitual com aquest, i fins a quin punt està condicionat per la biologia de cada sexe.

Però, què vol dir tot plegat?

Si els homes i les dones són fonamentalment i biològicament diferents, quin paper tenen aquestes diferències en el destí últim de les nostres relacions?

És possible que la Liz i en Tim estiguin destinats, pels seus comportaments específics de gènere i pel disseny biològic dels seus cervells, a mirar-se amb ràbia perquè la seva filla està bruta?

Esperem que no. Crec sincerament que si entenem millor les diferències que hi ha entre nosaltres i intentem de tot cor aprendre de les millors estratègies que té la nostra parella per plantar cara als problemes, ens serà més fàcil omplir el buit que hi ha entre nosaltres.

Com serà el futur

És evident que molts dels nostres comportaments tenen l'origen en la nostra biologia, una biologia que ara entenem que és específica de cada sexe. Però hi ha una ciència molt nova —tan sorprenent que la persona que la va descobrir va guanyar el premi Nobel— que demostra que a tots els éssers que tenen sistema

nerviós, les experiències del món que els envolta els modifiquen ni més ni menys que l'estructura del cervell. En altres paraules, el vostre cervell experimentarà una modificació pel sol fet de llegir aquest llibre!

Si l'experiència modifica la química i l'estructura del cervell, i si el cervell és l'origen de tots els comportaments humans, aleshores els homes i les dones poden aprendre una pila de coses els uns dels altres, cosa que modificarà profundament els seus cervells. El sol fet de comprendre les diferències entre nosaltres ens permet *celebrar aquestes diferències*, en comptes d'ensopegar-hi. Cada sexe té alguna cosa valuosa per oferir. De fet, moltes de les diferències que ens fan tenir conflictes en les relacions també ens donen alegries; que potser el contrast entre la seva galta rasposa i la vostra galta fina no és, com a mínim en part, el que fa que besar-vos sigui tan deliciós?

Ara bé, aquesta nova investigació em fa pensar si no podem dur aquest procés un pas més enllà. Si practicar exercicis de piano o de gimnàstica modifica els nostres cervells per tal de millorar les nostres habilitats, no podríem ser capaços de modificar també els nostres cervells «practicant» les competències de l'altre sexe? No hem de capficar-nos més en l'enorme abisme que ens separa: en comptes d'això, hem d'aprofitar la plasticitat natural del cervell i fer-la servir per esdevenir més iguals.

Una de les meves fonts d'inspiració és un peix anomenat làbrid de cap blau. Si un làbrid de cap blau femella és el més gros del grup i no hi ha cap làbrid mascle a prop, canviarà el seu comportament pel d'un peix mascle al cap d'uns minuts d'haver fet el descobriment. Els seus òrgans reproductius femenins canviaran més lentament però es convertiran en òrgans masculins uns dies després d'haver fet el canvi de comportament. Els humans tenim una hormona anomenada vasopressina, un equivalent de la substància química que té el peix i que instiga el canvi de comportament. Podríem ser capaços nosaltres de fer un canvi de sexe —o com a mínim un canvi de les característiques dominants de cada sexe— si l'entorn ens ho exigís?

No sóc l'única que ha trobat la inspiració en el làbrid de cap blau; aquest peix també és la musa inspiradora de l'obra teatral d'Elaine May titulada *The Way of All Fish*, que tracta d'un intercanvi de competències entre dues dones, una executiva amb un alt càrrec i la seva secretària. Imagineu que poguéssim triar el nostre sexe d'acord amb el que ens funcionés millor en una situació determinada o senzillament segons el nostre estat d'ànim. Jo segur que triaria ser home quan negociés per aconseguir més suport o més diners per part dels degans de Columbia, i triaria ser dona tan bon punt sortís de la feina per anar cap a casa amb la meva família.

En el fons, penso que aquesta metamorfosi ja s'està produint, tenint en compte que les oportunitats per a les dones cada vegada s'assemblen més a les oportunitats de què disposen els homes, i tenint en compte que les nostres experiències són cada vegada més similars. Estic convençuda —i la recerca duta a terme per Eric Kandel, metge i catedràtic de la Facultat de Medicina de la Universitat de Columbia a Nova York, dona suport a la meva hipòtesi— que els rols en procés de canvi de les dones i els homes en la nostra societat ens estan fent més iguals, cosa que fa menys clara la distinció entre el comportament prototípic de l'home i el de la dona. De fet, molts de nosaltres estem descobrint que les normes d'abans ja no valen: estem construint un món després de la Segona Guerra Mundial on molts pares cuinen pastissos per als seus fills i les mares que treballen en un banc d'inversió surten corrents de casa cap a la feina.

A mesura que aprenem els uns dels altres, amb la qual cosa esdevenim cada vegada més iguals, crec que aconseguim viure d'acord amb el potencial que tenim en el món i comunicar-nos més eficaçment amb les nostres parelles tant en l'amor com en la feina, en comptes de disparar-nos des de les nostres respectives trinxeres.

Aquest convenciment es pot palpar en la manera com he escrit aquest llibre. Una bona part del que he escrit constitueix una

perspectiva general de la investigació que aborda les diferències que hi ha entre nosaltres —la pregunta de si aquestes diferències són el resultat de la nostra biologia exclusiva o de la societat i la cultura que ens conformen segons un model— i la manera com aquestes diferències afecten les diverses fases de les nostres relacions en diferents èpoques de les nostres vides. És interessant veure com el nostre punt de vista sobre aquestes diferències canvia: els mateixos contrastos que poden fer que una persona ens sembli molt atractiva en una fase de festeig poden ser motiu de desavinences molt més endavant, quan estem fent de pares plegats. (Un apunt: he seguit l'ordre habitual d'aquestes coses, tot i que sóc conscient que de vegades les persones tenen relacions sexuals abans d'enamorar-se, o bé sense estar enamorades, i també que moltes parelles opten per no tenir fills.) Com que penso que podem canviar —i arran d'aquesta nova i magnífica investigació que demostra que podem canviar en el nivell més fonamental de tots— he anat inserint consells preceptius al llarg del llibre, pensats per ajudar-vos a superar els conflictes que de vegades sorgeixen com a conseqüència d'aquestes diferències.

Potser us esteu preguntant què em capacita per escriure aquest llibre; al cap i a la fi, m'he format com a cardiòloga i internista, no pas com a especialista del cervell ni com a experta en relacions de parella. Ara bé, he estat implicada en el camp de la medicina de gènere des del seu inici. Durant els anys vuitanta i noranta hi va haver una autèntica onada d'interès pel camp de la «salut de la dona». A grans trets, va ser un esforç de màrqueting per part de metges i hospitals per fer contentes les dones, que prenen la majoria de decisions mèdiques de la família. En aquell moment, la ciència que estudia les diferències de gènere tenia molt poca rellevància; sovint, aquest compromís es limitava a assignar uns fons a un centre de la dona aïllat geogràficament, amb personal femení (metgesses i infermeres) i decorat amb colors pastel. L'èmfasi se solia posar en

l'habitual «imatge biquini» de la salut de la dona: les mamografies i els Papanicolaus. Es parava molt poca atenció, o gens, a les necessitats exclusives de la dona com a pacient.

L'any 1991 vaig escriure un llibre titulat *The Female Heart* [El cor femení], el primer llibre que observava les diferències que presentava un mateix sistema orgànic en l'home i en la dona. El cert és que va suscitar un interès extraordinari, i mentre viatjava pel món per fer conferències sobre el tema, em vaig començar a preguntar si no hi havia diferències importants en altres òrgans entre tots dos sexes. Si n'hi havia, valia la pena considerar no només la manera com investigàvem, sinó també la manera com tractàvem els pacients: hauríem d'assumir que els homes i les dones no eren idèntics. Jo no sabia la resposta, però tenia clar que algú —algú amb una formació i uns criteris científics rigorosos— hauria de respondre aquesta pregunta si aquest nou camp de la medicina de gènere havia de sobreviure.

Així doncs, el 1997, vaig anar a veure el cap del meu departament de la Universitat de Columbia i li vaig demanar el seu suport per muntar un programa dedicat a estudiar la diferència entre la manera com pateixen les malalties els homes i les dones. Vaig obtenir suport econòmic del sector privat, principalment de Procter & Gamble, i així és com va néixer l'Associació per a la Salut de la Dona. Des dels anys noranta, el camp de la «salut de la dona» ha anat creixent i s'ha convertit en un concepte molt més ampli i inclusiu. (El nom del nostre programa ha canviat i ara es diu Associació per a la Medicina de Gènere, com jo havia volgut des del principi.)

Després d'una dècada d'investigació, sabem que les diferències entre tots dos sexes són innumbrables i que les conseqüències tenen una importància tan enorme que ja no podem justificar el fet d'investigar només en homes. Tal com va dir la comissió d'experts de l'Institut de Medicina: «Efectivament, el sexe és important. És important en uns àmbits que no ens esperàvem. Sens dubte, també és important en uns àmbits que ni tan sols no hem

començat a imaginar-nos». L'any 1998, vaig fundar la primera revista especialitzada en medicina de gènere, que va ser indexada per la prestigiosa Biblioteca Nacional de Medicina dels EUA. I l'any 2004 vaig editar el primer manual de medicina de gènere, amb més de dos-cents vint col·laboradors d'arreu del món. El camp continua creixent, i val a dir que em commou i m'emociona estar a l'avantguarda de tot plegat.

El cervell sempre m'havia interessat; al capdavant, he gaudit de tots els meus anys de recerca gràcies al meu! Però mai no m'havia interessat tant per aquest òrgan fins que vaig començar a observar les diferències que hi havia entre els dos sexes. Durant el procés, vaig topar amb tants moments reveladors («O sigui que *aquesta* és la raó!») i tenia unes reaccions tan increïbles quan compartia el que estava aprenent amb els meus amics, pacients i col·legues, que em vaig adonar que estava passant alguna cosa d'una importància crucial en el camp de la medicina i que aquesta informació havia d'estar a l'abast d'un públic més ampli. El resultat, el teniu a les mans.

Què implica ser home o dona?

A l'hora d'escriure aquest llibre he assumit una sèrie de riscos, i m'agradaria admetre'ls des de bon començament. Per exemple, és terriblement arriscat categoritzar els comportaments de «masculins» o «femenins», tal com faig al llarg del llibre. Al telefilm infantil *Free to Be You and Me* hi ha una escena còmica amb contingut moral en què dos bebès (interpretats esplèndidament per Marlo Thomas i Mel Brooks) discuteixen sobre si són nens o nenes. Els nens saben guardar secrets, i no tenen por dels ratolins, de manera que el bebè que interpreta Mel Brooks, que no sap guardar secrets i té por dels ratolins, per força ha de ser una nena, oi? El debat continua fins que la infermera arriba per canviar-los els bolquers, i això posa punt i final a la qüestió.

Però aquest no és l'únic risc que he assumit. En molts casos, he fet servir els resultats de la investigació que s'ha dut a terme amb animals per tal d'especular sobre els comportaments humans. Els nostres amics del regne animal ens poden donar moltes pistes sobre el nostre comportament, sobretot des que podem fer experiments amb animals que, per qüestions d'ètica, no podríem fer amb els humans. Ara bé, prendre el comportament animal com a *prova* de l'existència de comportaments similars en els humans és irresponsable.

Un altre risc similar és el fet de saltar de l'anatomia a la funció. Podem fer observacions relativament complexes sobre l'estructura del cervell i la funció corresponent en el cervell actiu, però com es poden interpretar aquestes dades ja és una altra cosa. Tenir més irrigació sanguínia en una zona del cervell quan recitem un vers no ens diu res sobre la capacitat per recitar-lo bé, per recordar-lo més endavant, o el que sigui. No sabem si les diferències estructurals que trobem al cervell tenen conseqüències pel que fa als talents o les capacitats. Qualsevol salt d'aquesta mena —sobretot quan es tracta d'una zona com el cervell, del qual sabem ben poc— no són res més que especulacions meves. Anar més enllà d'especular és fer «mala» ciència en el sentit més literal de la paraula: treure conclusions basades en proves imperfectes, conclusions que ens poden confondre i encaminar-nos cap a direccions equivocades.

Qualsevol especulació en què m'hagi entretingut al llarg de les pàgines que vénen a continuació està al servei d'un concepte molt més ampli: la idea que, siguin quines siguin les diferències que hi ha entre nosaltres, els homes i les dones poden aprendre un munt de coses els uns dels altres. Considero aquest llibre com un primer cop d'ull a una nova ciència que ens pot ajudar a entendre les diferències entre els homes i les dones, i a reconciliar algunes de les dificultats que han sorgit entre nosaltres com a conseqüència d'aquestes diferències. Us animo a considerar-lo de la mateixa manera.

Tant si els reptes que se'ns plantegen són nous com si són els de tota la vida, les diferències entre nosaltres no han de provocar tensions ni conflictes en les nostres relacions. Al capdavall, comprendre aquestes diferències ens ajudarà a establir un apropament i una entesa, i a aprendre els uns dels altres. Entre nosaltres hi ha moltes més semblances que diferències, i hi ha proves que indiquen que podem cultivar les habilitats del sexe oposat en benefici de tots.